Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Disputationum phylosophicorum pars III. s. physica particularis - Cod. Ettenheim-Münster 229

Archert, Ignatius Ioannus Franc.

[s.l.], 1730

Quaestio 3ia

urn:nbn:de:bsz:31-120397

Visual Library

Num. 43 ns. Dres 1° Qualis fabrica organi gustus? [illegible] membrana [illegible] adstum nolij, spongiosa, rara et multis [illegible] ab aliis [illegible] hanc exterius ambit membrana [illegible] agent [illegible] fam [illegible] et [illegible] quorum gustus formatur [illegible] huius membrana [illegible] in longitudine [illegible] linea mediana vulgo dicta extra [illegible] adhaeret alia, quae [illegible] spongiosa et variis foraminibus [illegible] lane [illegible] membrana, quae plurimis papillulis nervosis [illegible] et hac [illegible] spongiosa penetrant [illegible] linguae superficie [illegible] [illegible], [illegible] in media linguae parte [illegible] basi [illegible]

Num. 44 ns. Dres 2° in qua parte linguae fiat gustatio [illegible] in papillis nervosis [illegible] [illegible] ubi desunt [illegible] ubi [illegible] sensatio gustus; hinc in medio linguae [illegible] ad eo magis in basi [illegible] lateribus et anteriori area linguae sensibilior gustus sensatio [illegible]

Num. 45 ns. Dres 3° Qualis sit organum tactus [illegible] cutis [illegible] [illegible], quae [illegible] [illegible] reticulo [illegible] et [illegible], quae [illegible] organum tactus [illegible] [illegible] in arteriarum et venularum [illegible] nervulorum [illegible] detecta et [illegible] [illegible]

Num. 46 ns. Dres 4° Qualis sit obiectum tactus? [illegible] tactus [illegible] quas [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], gravitas, levitas; [illegible] obiectum [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] unde colligi [illegible] qualitate, quae organo [illegible] [illegible] obiectum [illegible] tactus [illegible] excedant [illegible] alias non [illegible] [illegible] experientia [illegible] non sentimus frigus aut calorem internum [illegible] excedat, ut [illegible] in febricitantibus.

Quaestio 3ia

De Sensu interno et appetitu sensitivo

Articulus

De

[illegible] Sensibus internis et appetitu [illegible]

Num. 47 ns. Dres 1° Quid sit sensus internus? [illegible] sensus internus [illegible] [illegible] quae residet in partibus [illegible] [illegible] [illegible] sensus internus ab externo, cum hic residet [illegible] in partibus [illegible] exterioribus [illegible]

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch
Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

Quaes. 2° Quotuplex sit sensus internus. R. cum D. Th. in quo quatuor species sensuum internorum, quarum prima Num: 48us
species dicitur sensus communis, secunda dicitur phantasia seu vis imaginativa,
quarum tertia dicitur vis aestimativa, quarta dicitur memoria seu vis remini-
scitiva. Sensus communis est potentia organica realiter interna, quae sensationes externorum
objecta praesentia, eorundemque atque praesentes cognoscit; vis imaginativa seu phant-
asia est, quae cognoscit objecta sensuum externorum etiam absentia, atque insuper diversa
objecta per sensus externos seorsim percepta combinat, ut sic diversimode imaginetur
monstrum, cuius corpus [illegible] Caput leonis, pedes bovis referat.
vis aestimativa dicitur illa, quae saltem aliquo modo cognoscit objecta ut convenientia
vel disconvenientia. memoria denique dicitur illa, quae cognoscit res praeteritas.

Quaes. 3° Quid sit appetitus sensitivus. R. est potentia, qua in bonum sensibile a sensu
interno sibi propositum tendit et appetit bonum ratione suae convenientiae Num 49us
[illegible] et aversive malum ratione suae disconvenientiae aversatur, [illegible]
[illegible] modo quo voluntas seu appetitus rationalis bonum ab intellectu propositum
et malum aversatur. dicitur autem appetitus iste sensitivus ad [illegible]
oppositionem, quam habet cum appetitu [illegible] rationali. appetitus autem [illegible]
[illegible] expedit [illegible], quia habet [illegible] cum [illegible] malum [illegible]
objecta duntaxat respicit.

Quaes. 4° Duplex sit appetitus sensitivus [illegible]. R. appetitus sensitivus est duplex, unus Num 50us
concupiscibilis et irascibilis. appetitus concupiscibilis est qui versatur circa bonum
quod facile obtinetur, aut circa malum quod facile declinatur; sed appetitus irascibilis,
qui versatur circa bonum aut malum difficulter obtinibile vel evitabile.
actus appetitus concupiscibilis sunt amor, odium, gaudium, tristitia, desiderium,
fuga. amor et odium versantur circa bonum et malum absolute tale, prae-
scindendo a praesentia et absentia. gaudium versatur circa bonum praesens, tristitia vero
circa malum praesens. desiderium circa bonum absens. fuga vero circa
malum absens. actus appetitus irascibilis sunt spes et desperatio, audacia,
timor, ira. spes versatur circa bonum arduum ut possibile aut obtinibile,
desperatio circa bonum arduum ut obtentu impossibile. audacia circa
malum arduum ut evitabile, timor circa malum inevitabile et difficile,
ira circa malum praesens et laedens, [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

joiaj aut probatae vocants.

Num. 5 et 6 Dico 2° utrum in brutis detur aliquis Sensus internus Sunt in hoc [illegible] Dico in
brutis aliquem Sensum internum, ita contra Cartesianos communis [illegible]
in brutis datur Sensus communis vis imaginativa et quodammodo aestimativa et
memorativa quo datur Sensus internus. pa. [intern sensu] bruta cognoscunt Sensibilia non
obiecta et actus; canis enim qui ubi feram conspexit illa statim audita
domini voce praedam deserit, domini namque statim quo cognoscit utrumque
Sensus obiecta, nimirum praedam quam vidit et heri vocem, quam audivit
cognoscit etiam internus Sensus actus, nimirum visionem praedae et auditionem
vocis, si enim neque hanc neque illa cognosceret, non esset ratio, quare visa
praeda praecipiti mox cursu abripiatur, aut cur audita heri voce
a persecutione ferae desistat, et ad dominum revertatur, quo datur certe
Sensus communis, 2° bruta cognoscunt obiecta etiam absentia, equus enim
redit ad stabulum, volucres ad nidum vulpes ad foveam, alia quae
de quibus sunt pullis et catulis inquirunt in alimenta donec inveniant
atque hoc fieri non posset nisi obiecta illa absentia cognoscerent, quo datur in
brutis vis imaginativa. bruta enim cognoscunt saltem aliquo modo obiecta
naturae convenientia seu disconvenientia ovem fugit lupum, columba accipitrem
ex opposito hirundo statim Calidoniam, Cervus [illegible] quo
datur in brutis quomodo vis aestimativa, quae magis se prodit
in discretione variorum ciborum quos sive salutares et noxios
bruta norunt optime, sic alia quam fera non facile attingent
positas herbas venenatas aut sibi aegras, experimur enim alia
optime discernere cibum de stabulo magis delicatum a minus delicato, sic equus
maiori cum appetitu vescitur avena, quam sicut [illegible] habet, canis
avidius in [illegible] carnis quam panis [illegible] involat, bruta habent
conservantque species rerum praeteritarum, canis cum aliquoties [illegible]
aut baculum sensit quod vix ostensis se subducere solet. quam
[illegible] acceptorum verberum meminit, habent ideo alia [illegible]
Canes enim [illegible] dominum [illegible] saepe latrare aut ululare incipiunt, quo
datur in brutis aliquomodo vis [illegible] adeoque Sensus internus

Quaeres 6o utrum detur in brutis appetitus sensitivus? R. affirmative ita communiter, probatur a posteriori: datur in brutis sensus internus, ergo datur etiam in brutis appetitus sensitivus, a paulo ante probato: a priori: ea, quae a natura ordinata sunt ad operationem, ad quam aliqua bruta producerent et etiam discernerent objecta naturae sibi convenientia vel disconvenientia, nisi haberent simul potentiam ea, quae sibi convenientia prosequendi, quae nociva fugiendi. Porro [illegible] in brutis datur uterque appetitus concupiscibilis et irascibilis, quod etiam [illegible] appetitibus sensitivis [illegible] a potentia ab movere singulorum actuum, in nobis reperitur amor et odium, gaudium et tristitia, desiderium et fuga, spes et desperatio, audacia et timor. etc. Num. 52us.

Articulus 2us.

De objecto et organo interno et appetitus sensitivi.

Quaeres 1o utrum bruta in suum objectum sensatum, quale sit objectum et actus sensus externorum, sed etiam in sensata realia sive objecta spiritualia, Num. 53us. negationes, praeteritum, praesens, futurum, realiter convenientia et disconvenientia aptitudinem vel ineptitudinem rerum ad certum finem cognoscant. R. quod objecta spiritualia [illegible] convenientias [illegible] arbores, [illegible] a brutis [illegible] negationes, [illegible] tota autem auctorum dissensio consistit in hoc, utrum bruta cognoscant convenientiam vel disconvenientiam, aptitudinem vel ineptitudinem ad certum finem: e.g. volucres quae colligit paleas ad construendum nidum, an cognoscant paleas an vero etiam cognoscat illarum convenientiam et aptitudinem ad construendum nidum? Res est admodum dubia, cum rationes sint aequales fere pro utraque parte. Primam sententiam [illegible] nempe [illegible] D. Th: Suar: Arriag: Conn: et alii volunt quod cognoscant etiam convenientiam et aptitudinem mediorum ad finem. Secundam [illegible] et ex nostris Compt: Oviedo et alii volunt oppositum. [illegible] ratio [illegible] [illegible] [illegible] quod a brutis [illegible] sensu interno cognoscuntur [illegible] modo etiam objecta in sensata [illegible] convenientia et disconvenientia, aptitudo vel ineptitudo objecti ad certum finem. [illegible] illa bruta sive cognoscant [illegible] ad eundem finem [illegible] cognoscant [illegible] aut [illegible]

convenientiam, tale medium afferunt vel per discursum concludunt, hoc medium
sibi esse eligendum hac enim disjunctione [illegible] sit propria sensitiva ut proficiat medium
quod sibi conveniens; atque hic est nunc appetendum, atque ita aliter proficiat obiectum
quod hoc ipsum proficiant alia bruta quibus tale obiectum non est conveniens
disconveniens. Sic ita loquar et sententiam movet me [illegible] Auctor: S. Th. 1. 2.
q. 248 [illegible] ait avem colligere paleam non quia delectat sensum sed quia utilis
ad nidificandum. Ergo quia aliqua operatio brutorum vix explicari potest
nisi admittatur quibus est apprehensio alia neque obiecti in sensati. Sic enim hirundo
proficit et appetit non solam paleam et lutum sed commixtionem paleae cum luto,
ad formam nidi constructionem, sed enim haec non appeteret, vel esset ratio quae quaereret
si haberet paleas et lutum. Sic etiam canis videns hominem, a quo fustibus caesus,
tenente baculum fugit, quia futuram timet percussionem; atque commixtio
palearum cum luto, constructio nidi, percussio futura sunt obiecta insensata: vel
enim omnia non sunt obiecta perceptibilia a sensu externo, vel saltem sub ea ratione
non possunt percipi a sensu externo, sub qua percipiuntur a sensu interno.
quod sit sensus internus percipere aliqua obiecta insensata, est enim convenientia
et proportionem medium cum fine eo videlicet modo, quo dixi. Neque dicas
[illegible] bruta proficiunt obiecta ut convenientiam et disconvenientiam dixi, potest
etiam bruta possit discurrere et agere formaliter propter finem ita ut non tantum
proficiant et appetant unum et alterum sed unum propter alterum, in quo formaliter
consistit ratio discursus et actionis formalis propter finem. atqui hoc posterius non
est dicendum, ergo neque prius. [illegible] a nobis etiam admittitur [illegible] admissa alia quaestione
bruta videntur amplius superare [illegible] ratio obiecti brutis negatur discursus
[illegible] formalis propter finem. Ergo [illegible] non ovis visu lupi proficeret [illegible]
et ut hanc evitaret fugere. Item canis [illegible] ex elevatione baculi
colligere futuram sui percussionem et hanc ut declinaret, fugam se [illegible]
quod est formaliter discurrere et agere propter finem. [illegible] non [illegible] et disparitas
est, quia ex una parte habetur fundamentum dicendi quod bruta discurrant,
agant formaliter propter finem, quale habemus quod proficiant formaliter convenientiam et
disconvenientiam; sibi ex altera parte discurrere et agere formaliter propter finem
est operationes multo nobiliores quam [illegible] quibus sibi [illegible] concedantur
brutis non esset amplius ratio, cur illis negaretur libertas et moralitas
[illegible] quod esset erroneum in fide, et contra rationem [illegible] Suar: [illegible]
[illegible] ovis [illegible] visu lupi fugit proprie non discurrat, ex discursu enim requiritur
ut sit judicium medium [illegible] et [illegible] ex alio judicio mediante ratione [illegible]
quae [illegible] obiectum unius et obiectum alterius [illegible]; tale autem judicium
non habent oves in [illegible], sed [illegible] simplicem apprehensionem proficit
lupum ut sibi disconvenientem esse fugiendum.

tali ab illa quibus eo modo neque determinatur ad illud fugiendum
aut aversione appetitus obiecti adeoq[ue] non potest moraliter agere et fine dicitur ad honestum
requiritur ut obiectum finali quod comparato media cum fine, ita ut
moraliter graduetur quale medium sit aptum ad consecutionem finis, atque id
cum aliud requirit, hoc vel illud medium esse aptum pro tunc voluntatis mediante
illud eligat, et ideo quidem quia conducit ad hunc finem, quia bruta non faciunt
nisi ex eo quod colligitur, quia bruta omnia in similibus circumstantiis eodem modo
operantur idem dico de cane.

Quaero qualis sit structura organi sensus interni nempe cerebri? — Num: 54us
Structura cerebri sic breviter describi potest. intra granium procedit
una duplex membrana composita, dura una tenuis altera, quas
a graeci meninges ab arabibus mater appellant, hae quasi duo cerebri
involucra in quibus doloris capitis sunt uti membrane exterior ob
majorem grossitudinem densitatem, crassior magis et dura mater dicta
ossi granii parte hinc et recessus interius inungit atque suturas peri=
granio, sed membrana mollis et tenuis exteriorq[ue] involvens granium,
contingit in vertice capitis duplicatis in duplici atrium illic excavat
sic unos ut recentiores vocant sinus seu canales veluti
[illegible] sanguinis, ex his canalibus magnus per capitis longitudine
pergit ad nares, et illuc defert exundantia sanguinis, quem e
naribus fundimus postea occurrit aliquando quidam humor qui inter
duras et piam matrem inesse [illegible], ipsa vero pia mater cerebrum
mediante complectitur, ablatis meningibus apparet cerebrum in tres
divisum partes, nempe in cerebrum magnum in cerebellum, et medullam
spinalem. cerebrum occupat anteriorem ac mediam capitis regionem et
utrumque dividitur in partem dextram et sinistram, quas partes distinguit
dura mater a vertice ubi duplicata descendens, quae
tamen non pergit usque ad ipsa cerebri basim [illegible] circumscribitur
ubi usque ut vocant callosum incidit. ita distinctum cerebrum in
duas utrasque dividitur partes, quarum una cortex, altera vocatur medulla
cortex e [illegible] cerebri superior mollis et cinericia. in cuius
superficie infiniti visuntur meandri, et densae veluti sylvula arbor=
iculae. medulla e pars interior cerebri est candida et duriuscula,
promiscue hinc medulla dicitur corpus callosum cui duo subiacent ventriculi
seu cavitates, quas membrana seu septum lucidum distinguit, his dextre
subsequitur ventriculus tertius ad [illegible] ut recentiores volunt excrementa,
quae e corpore cerebri alimento separantur. Cerebellum quasi parvum cerebrum
[illegible] postica parte [illegible] occupat [illegible]
[illegible] cerebello [illegible] differt a cerebro [illegible].

q aliquanto magis compacta et durior, postea sit medulla spinalis qua alio noe cerebru oblongu vocatr e pars cerebri firmior, partim libra gravitudo confisteris longitudine scilicet quor digitor, postq spina defluens usq ad os sacru a qua matre medulla hac derigitur in parte dextra et sinistra et hinc apoplexia v paralisis aung tabida pro alteri sibi infestare solet, cateru hois cerebru pportione maxima esse appendicibq quos aut i libra, quamvisq vastis dn incrementis in decrementis lunae augeri aut minui videatr, ex hoc cerebro oriri nervos, quod medicis certu ae.

Num: 55us. Quaestio: Utru sit organu sensus interni. R. Organu sensus interni, est cerebru et n cor, ita docere cum galeno n solu medici, verum phi fere oes. Probr solet ex eo primu, qd nervi oes, qq quos sensibus externis spiritus aialis administrant, et p quos vi ejus in species objectu et sensatione a sensibq externis remeare possunt n a corde sed a cerebro origine trahunt. Prs solet experientia, qm ubi n, io vitiato cerebro deficit etm sensus internus ut apparet in freneticis et phreneticis, sive aliter anomaliae patet stolidis ac stupidis hos vitiati plerumq. aut aegri admodu sit cerebri. 2o p diversa dispositione cerebri diversa etm e dispositio ad actus sensuu internoru, hinc pstmensa maxima apti sunt ad studia qa cerebru varijs vaporibq et spiritibus fumis a ventre ascendentibq gravatr. 3o corrupta phantasia n cordi, sed cerebro applicanti medicamenta. qo ex intenso studio n cor sed cerebru fatigatr.

Num 56us. Quaestio: Utru sit organu appetitus sensitivi. R. etm organu appetitus sensitivi e cerebru, ita contra arist. et galenu et antiquoru communia. Probr solet ex, qa nulla vdtr magis portionata ad appetendu obiectu q in quas gratis et ad obtu cerebru qpositi qo. ubi e principiu motus spontanei ibi etm e organu appetitus sensitivi; ideo em videtr e concessus adesse appetitus sensit. ut possit dicta convenientia et nociva fugiat, qo primu sit motus localis, sed principiu motus localis e in cerebro aa qd ibi videntr principia nervoru qui sit praecipua motus locali instrumenta qo. in sacro codice tamen videtr,

Num 57mus. Quaestio ipso in sacro cod ve aeterna veritas ait. de corde exeunt cogitationes malae. qo sensus internus in corde sit. R. 1o si textus hic ad literam accipi debeat, tunc sptus qd intellectiones, elucescit in corde, 2o in e manditu. R. 2o ca nc. noe cordis in sacris paginis, cu hic cum etm alibi saepius alqs vtu aa.

anima
voluntas
spes
tristitia
ira

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg